

กลุ่มที่ ๒

บทบาทพุทธศาสนับทักกับการเผยแผ่หลักธรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ความเป็นมาและความสำคัญของหลักเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเมตตาให้แสงสว่างทางความคิดที่เป็นทางออกให้แก่พสกนิกร รอดพ้นจากทุกข์โศกทุกครั้งที่ประเทศประสบภาวะวิกฤติต่าง ๆ พระองค์ทรงพระราชทานข้อคิดให้ คนไทยแสวงหาวิถีชีวิตที่เป็นแบบพออยู่พอกินหรือพอเพียง เพื่อเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจ ตามที่ ทรงมีพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ เกี่ยวกับการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด “พออยู่ พอกิน” นี้ เป็นแนวคิดที่พระองค์ทรงมีพระราชดำริมาเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และได้ พระราชทานกระแสรับสั่งเตือนสติทั้งรัฐบาลและประชาชนมาแล้วในหลายโอกาส ดังเช่นในปี ๒๕๑๗ ที่ทรงชี้ให้เห็นว่า ประเทศอื่นจะพัฒนาอย่างไรก็เป็นเรื่องของเขา สำหรับประเทศของเรานั้น ความสำคัญอยู่ที่ประชาชนมีความพออยู่ พอกิน และมีความมั่นคง (กระแสพระราชดำรัส, ๒๕๔๑) “ทฤษฎีใหม่” เป็นแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่ทรงพระราชทานให้รัฐบาล เกษตรกร และสาธารณชนน้อมรับใส่เกล้าและนำไปปฏิบัติ เพื่อให้มีความเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน ต่อไป

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการบูรณาการโดยรวมเชื่อมโยงทุกมิติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ทางสังคมการอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุข โดยกำหนดวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญประการแรก คือ เพื่อสร้าง โอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องที่ขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่ สังคมแห่ง ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้เกิดภูมิคุ้มกันโดยพัฒนา จิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มตลอดชีวิต ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้ ต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญในเรื่องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงใน ปี ๒๕๕๐ คือ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนัก สำนึกใน คุณค่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๙) ซึ่งมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๔ ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย (กรมวิชาการ, ๒๕๔๔) โดยกระทรวงศึกษาธิการ

ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จึงกำหนดให้ปีการศึกษา ๒๕๕๐ เป็นปีการปฏิรูปการศึกษา กับ ๘ คุณธรรมพื้นฐานที่ควรปลูกฝังให้กับผู้เรียนอันได้แก่

๑. ความขยัน	๒. ความประหยัด
๓. ความซื่อสัตย์	๔. การมีวินัย
๕. ความสุภาพ	๖. ความสะอาด
๗. ความมีน้ำใจ	๘. ความสามัคคี (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐)

มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้รู้จักคิด ผู้รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเหตุที่ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้ก็ด้วยการมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความคิด ความสามารถจำนวนมาก การที่ครูจะนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปอบรมแก่นักเรียนจึงเป็นการให้ความรู้ทำให้นักเรียนทันเหตุการณ์ รู้จักคิด เข้าใจปัญหาสภาพแวดล้อม โดยครูสามารถบูรณาการ สอดแทรกแนวคิดนี้ในเนื้อหารายวิชาต่าง ๆ ทั้งในเชิงปรัชญาหรือแนวคิดและการจัดกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรมชุมนุมอาชีพต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียนวิถีชีวิตชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และเป็นวิถีชีวิตที่ยั่งยืน

ตามที่กล่าวมานี้ด้วยภารกิจของพระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจตามนโยบายของมหาวิทยาลัยฯ หลังจบการศึกษาด้านทฤษฎี นิสิตได้ออกปฏิบัติศาสนกิจบำเพ็ญประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมประชาชนเพื่อประโยชน์ของสุขมหาชนสอดคล้องกับพุทธดำรัสที่ว่า

“มุตตาคัม ภิกขเว สพฺพปาเสหิ เย ทิพฺพา เย จ มานุสา ตุมฺहेปิ ภิกขเว มุตตาคัม สพฺพปาเสหิ เย ทิพฺพา เย จ มานุสา จรตฺ ภิกขเว จาริกัม พุทฺชนฺหิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปาย อุตฺตาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानัม มา เอเกน เทว อคฺมิตฺถ เทเสถ ภิกขเว ธมฺมํ อาทิกฺลฺยาถมฺ มชฺเชกฺกฺลฺยาถมฺ ปรีโยสานกฺลฺยาถมฺ สตุถัม สพฺพญฺชนัม กเวลปฺริปฺญณฺม ปฺริสฺสุทฺธัม พุทฺทมฺจริยัม ปกาเสถ”

แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งที่เป็นทิพย์และของมนุษย์ พวกเธอก็พ้นแล้วเช่นกัน ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนจำนวนมาก เพื่อความสุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พวกเธออย่าไปทางเดียวกันสองคน จงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ (การดำเนินชีวิตประเสริฐ) ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรรถะ (ความ) และพยัญชนะ (คำ)”

องค์ประกอบด้านลักษณะความพอเพียงต้องประกอบด้วย ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑. **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการยึดหลักดำเนินชีวิตอยู่บนทางสายกลางก็ว่าได้

๒. **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓. **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลคือการเตรียมพร้อมรับมือกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

องค์ประกอบด้านเงื่อนไขความพอเพียงต้องอาศัย ๒ เงื่อนไข ดังนี้

๑. **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และมีความระมัดระวังในขั้นตอนการปฏิบัติ

๒. **เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทนมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ที่เป็นรูปธรรมด้านการเผยแผ่ของพระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางปฏิบัตินั้น คาดว่าผลที่จะได้รับจากการเผยแผ่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีจะเห็นได้ว่าหากประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ยึดถือปรัชญาที่เป็นแนวทางการปฏิบัติจะมีความสำคัญในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ ประเทศไทยจะสงบสุข ร่มเย็นยั่งยืนหยั่งอู่ได้ด้วย ความสามารถ ความร่วมมือร่วมใจของคนไทยทุกคน

หลักธรรมที่สนับสนุนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น ที่เรียกว่า ทัฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม ๔ ประการ

ทิวฐธัมมิกัตถสังวัตตนิทธรรม ๔ ประการ

๑) **อุภูฐานสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน และการประกอบอาชีพสุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบหาวิธีการที่เหมาะสมที่จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

๒) **อารักขสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์และ ผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมเสีย

๓) **กัลยาณมิตตตา** คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำ เคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔) **สมชีวิตา** การเลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดี กับรายได้มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้มีรายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้^๑ ใช้จ่ายเหมาะสม แก่กำลังทรัพย์ที่มี ไม่ให้ฝืดเคือง ไม่ให้ฟุ่มเฟือย

สัปปริสธรรม แปลว่า ธรรมของสัปปริสชน คือ คนดีมี ๗ ประการ คือ

๑) **ธัมมัญญาตา** รู้หลักและรู้จักเหตุ คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่ตน เข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตน จะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่และ ความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จ ที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมดา หรือหลักความจริงของธรรมชาติ เพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้องมีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็น ทาสของโลกและชีวิตนั้น

๒) **อัตถัญญาตา** รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของ หลักการที่ตนปฏิบัติเข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนิน ชีวิตอย่างนั้น เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไรหรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร กิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้ เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุด คือ รู้ความหมายของคติธรรมดา และประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต

^๑ หนังสือธรรมานุญชีวิต โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๐

๓) อัตตัญญูตา คือ รู้ตน คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้มี เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติ ให้เหมาะสม และทำการต่างๆ ให้สอดคล้องถูกต้องที่จะสมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญ งอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

๔) มัตตัญญูตา รู้ประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับ และการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึง ต้องการ โดยมีใช้เพียงพอก่อนเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่ง เหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

๕) กาลัญญูตา รู้กาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงานปฏิบัติกิจการต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหน ควรทำอะไร อย่างไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลาให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกะเวลา และวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล

๖) ปริสัทญูตา รู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ ชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรต้องทำกริยาอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัย อย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้องกับควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ ๆ เป็นต้น

๗) บุคคลปริปัญญาตา รู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอรรถาัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่า ควรจะคบหรือไม่ ได้คดีอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิหรือจะ แนะนำสั่งสอนอย่างไร ดังนี้ เป็นต้น

ด้านการบริหารจัดการ

ในการลงพื้นที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละพื้นที่นั้น มีความ ยากง่ายแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศและลักษณะของชุมชนนั้นๆ แต่ในสิ่งที่เหมือนกัน ในการบริหารจัดการคือเน้นตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหลัก ซึ่งหลัก เศรษฐกิจพอเพียงนั้นสอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาอยู่แล้ว การบริหารจัดการในที่นี้ หมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของบุคลากรและหน่วยงานทุกภาค ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคที่ไม่สังกัดภาครัฐ และภาคประชาชน นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือสร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติด้วย โดยอาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องนำทาง เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่ถูกต้องดีงามตามหลักพุทธศาสนา

จุดเด่นของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ คือ

๑. มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมหรือชุมชนไทย
๒. ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตน การดำรงชีวิต และการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนในทิศทางที่ควรจะเป็นเพื่อให้ประชาชนและชุมชนมีความสุขพ้นจากปัญหาและวิกฤตต่าง ๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืน
๓. เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบมีขั้นตอนและไม่ได้เจาะจงเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรหรือเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงประชาชนและชุมชนทุกชุมชนทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
๔. นำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกชุมชนตลอดเวลา

ด้านบุคลากร

ในการลงพื้นที่เผยแพร่หลักธรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องมีการบริหารจัดการด้านบุคลากรให้ดีและมีประสิทธิภาพที่สุด โดยในแต่ละพื้นที่นั้นอาศัยบุคลากรในพื้นที่เป็นหลัก โดยเริ่มจากผู้นำทางด้านจิตวิญญาณก่อนคืออาศัยพระสงฆ์ในพื้นที่นั้นๆ เป็นบุคลากรสำคัญ และประการต่อมาคืออาศัยผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หน่วยงานของรัฐเช่น อบต. เทศบาล ประกอบกับอาสาสมัครและผู้มีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรทั้งหมดต่างอยู่ในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งรู้และเข้าใจปัญหาในชุมชนของตนเองเป็นอย่างดี ข้อดีของการใช้บุคลากรในพื้นที่คือสามารถเข้าถึงปัญหาและสะท้อนปัญหาของตนเองออกมาได้อย่างชัดเจน และเจาะกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

ด้านการเงิน

ในการลงพื้นที่จริงนั้นปัญหาส่วนใหญ่ที่เจอคือ ปัญหาด้านการเงิน เพราะในการเผยแพร่หลักธรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะมาพูดกันตามหลักวิชาการเท่านั้น แต่ต้องลงมือปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ต้องอาศัยงบประมาณในการดำเนินงานในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งนิสิตที่ปฏิบัติศาสนกิจในแต่ละพื้นที่ต้องอาศัยความสามารถของตัวเองเป็นหลัก โดยเป็นตัวเชื่อมระหว่างชาวบ้านและหน่วยงานของรัฐให้มีรวมมือกันให้มากที่สุด เพราะในส่วนของชาวบ้านเองยังมีปัญหาด้านเงินทุนและที่ทำกินเป็นส่วนมาก จึงไม่สามารถที่จะทำให้ตัวเองพออยู่พอกินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ ถึงแม้ว่าจะมีกองทุนหมู่บ้านกระจายไปทั่วทุกหมู่บ้าน แต่วิธีคิดและวิถีชีวิต

ของชาวบ้านยังไม่เอื้ออำนวยต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่จะปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน ยิ่งในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำแบบนี้ คนที่อยู่รอดได้ต้องเป็นคนที่มืที่ทำกามีเงินทุนสำรองอยู่แล้ว แต่ปัญหาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ซึ่งเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากความแห้งแล้งและดินที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ทำให้พืชผลทางการเกษตรไม่สมบูรณ์เต็มที่และต้องลงทุนสูงกว่าจะได้ผลผลิต

ด้วยเหตุดังกล่าว พระนิสิตที่ลงพื้นที่ปฏิบัติศาสนกิจในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในหลายพื้นที่ต้องอาศัยปัจจัยส่วนตัวในการออกเผยแผ่หลักธรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชาวบ้านและชุมชนนั้นๆ และสอดแทรกหลักธรรมในการดำเนินชีวิตให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน โดยเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักประหยัดอดออม รู้จักวางแผนในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนเองที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุด นอกจากปัญหาทางการเงินแล้ว ยังมีปัญหาที่สำคัญอีกหลายประการ เช่น ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประสบการณ์ของชาวบ้านเองยังไม่มากพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ จึงยังต้องอาศัยหน่วยงานต่างๆ คอยให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางอยู่ตลอดเวลา และยังคงอาศัยหน่วยงานของรัฐในการสนับสนุนส่งเสริมโครงการต่างๆ ของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้านประจำชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านบริหารจัดการและมีรายได้เพิ่มขึ้น

ด้านการสื่อสารและการประสานงาน

ถือได้ว่าการสื่อสารและการประสานงานต่างๆ ในชนบทค่อนข้างจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก ในบางพื้นที่ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ ในบางพื้นที่นิสิตที่ลงไปปฏิบัติศาสนกิจมีปัญหาด้านการสื่อสารทางด้านภาษา ซึ่งในเขตภาคอีสานสำเนียงการพูดในแต่ละพื้นที่อาจแตกต่างกันไปบ้าง เช่น อีสานเหนือกับอีสานใต้จะมีภาษาถิ่นที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก เพราะชาวบ้านเองใช้ภาษาถิ่นเป็นหลักในการติดต่อสื่อสารกับนิสิตที่ลงไปปฏิบัติศาสนกิจ ทำให้การประสานงานต่างๆ ลำบากและผิดพลาดได้บ้าง ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นเพียงระยะแรกๆ ที่นิสิตลงพื้นที่เท่านั้น เพราะนิสิตทุกรูปสามารถปรับตัวเข้ากับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ถึงพูดไม่ได้แต่ก็สามารถที่จะฟังและเข้าใจได้ในที่สุด

ด้านการเดินทาง

การเดินทางนั้นขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่ลงไปปฏิบัติศาสนกิจ ในตัวเมืองจะสะดวกสบายกว่าทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร การเดินทาง หรือแม้กระทั่งเรื่องอาหารการกินและเงินทุนสนับสนุน เพราะอยู่ใกล้กับหน่วยงานของรัฐและเอกชน แต่ในขณะที่เดียวกันในเขตพื้นที่ชนบทที่ห่างไกลความเจริญนั้น การเดินทางและการติดต่อสื่อสารถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยสภาพถนนหนทางที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ และการคมนาคม

ที่ลำบาก รถโดยสารประจำทางแทบจะไม่มี หลาย ๆ พื้นที่มีรถโดยสารวันละ ๑ หรือ ๒ เที่ยว จะเดินทางแต่ละครั้งต้องใช้เวลาเป็นวัน ๆ และยังเป็นพระสงฆ์แล้วการเดินทางถือได้ว่าลำบากมาก ยิ่งในฤดูฝนยิ่งเดินทางลำบากมากยิ่งขึ้น ถึงแม้จะเป็นในเมืองก็ยังไม่ค่อย เพราะรถโดยสารส่วนใหญ่ไม่ค่อยจอดรับพระสงฆ์แต่ก็ยังมีทางเลือกเยอะในการเดินทาง

สรุป

ในการปฏิบัติศาสนกิจในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านการเผยแผ่หลักธรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ถึงแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่นิสิตทุกรูปที่ออกไปปฏิบัติศาสนกิจในที่ต่างๆ นั้น ต่างก็อาศัยความรู้ความสามารถที่ได้ศึกษาเล่าเรียนในภาคทฤษฎีตลอดระยะเวลาสี่ปี เพื่อนำไปใช้ในการลงพื้นที่และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนเป็นตัวเชื่อมระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนหรือหน่วยงานประจำท้องถิ่นให้ประสานร่วมมือกันได้อย่างลงตัว เข้ากับหลักธรรมและหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี มีการบริหารจัดการตามหลักแนวพุทธ มีการบริหารงานบริหารคนโดยเน้นที่คุณธรรมเป็นหลัก ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้กับเด็กเยาวชนชนสังคมและชุมชนเพื่อให้เห็นคุณค่าของการอยู่อย่างพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับชั้นตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะการออกเผยแพร่ของพระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๕๖

๑. ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการออกเผยแพร่ทุกครั้ง
๒. ควรมีการจัดสรรงบประมาณพิจารณาตามโครงการเล็กและโครงการใหญ่
๓. ควรมีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบโครงการทุกครั้ง ตั้งแต่เริ่มโครงการจนสิ้นสุดโครงการ

* * * * *